

FINANSINSPEKTIONEN

Risker i det finansiella systemet 2013

14 NOVEMBER 2013

INNEHÅLL

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	4
Risker för den finansiella stabiliteten	4
Risker för konsumenter	5
UTVECKLINGEN UNDER ÅRET	7
Lugnare på finansmarknaden	7
Gynnsam utveckling för livförsäkringsföretagen	8
Utlåningen fortsätter att öka	8
Svenska banker fortsatt starka	8
Stresstest och känslighetsanalys av storbankerna	9
HUVUDSAKLIGA RISKER	14
Marknadsfinansiering	14
Hushållens skuldsättning	16
Olämpliga placeringar	17
ÖVRIGA RISKER	20
Livförsäkringsföretagens hantering av marknadsrisker	20
Centrala motparter	21
Snabblån och inlåningsföretag	22
Intern styrning och kontroll	23
Interna modeller	24
FINANSINSPEKTIONENS EXPERTPANEL	26
Betydande ekonomiska tendenser och risker	26
Risker för specifika sektorer	27
Önskvärda och förväntade lagändringar och myndighetsåtgärder	27
ORDLISTA	29

Förord

Rapporten Risker i det finansiella systemet lyfter fram de risker som Finansinspektionen (FI) ser som de mest allvarliga det kommande året. Det gäller risker som kan påverka den finansiella stabiliteten och konsumentskyddet på de finansiella marknaderna.

De huvudsakliga riskerna vi ser för den finansiella stabiliteten är tydliga systemriskerna: storbankernas marknadsfinansiering och hushållens skuldsättning. Det svenska banksystemets storlek och att det är tätt sammanlänkat medför att sårbarheter riskerar att förstärkas och att de kan påverka hela det svenska finansiella systemet. I slutet på augusti 2013 föreslog regeringen att FI ska få huvudansvaret för de så kallade makrotillsynsverktygen, inklusive den kontracykliska kapitalbufferten. Det mandatet innebär ett stort ansvar och kommer att ställa fortsatt höga krav på FI när det gäller att värna den finansiella stabiliteten.

För konsumenten blir de finansiella produkterna allt mer komplexa och rådgivningen är i många fall inte styrd av konsumentens intresse. Det medför fortsatta risker för konsumenter.

I Riskrapporten delar vi med oss av den riskanalys vi gör för att prioritera tillsynsarbetet för konsumentskydd såväl som för finansiell stabilitet. Vi ser framför oss att dessa risker möts av åtgärder hos företagen och deras ledningar.

Stockholm den 14 november 2013

Martin Andersson

Generaldirektör

Sammanfattning

Svenska banker står relativt starka, men är fortsatt sårbara för störningar på de finansiella marknaderna och utvecklingen i euroområdet innebär fortsatt en risk för det svenska finansiella systemet. Till det kommer hushållens skuldsättning som ur ett historiskt och internationellt perspektiv ligger på en hög nivå, och där Finansinspektionen (FI) ser risker utifrån både ett stabilitets- och konsument-skyddsperspektiv. För konsumenter fortsätter bristande rådgivning kring finansiella produkter att vara en allvarlig risk i och med att underliggande intressekonflikter snarare än kundnyttan styr företagen.

FI tar fram en samlad riskbild i sitt arbete med att analysera riskerna på de finansiella marknaderna. Det handlar både om att belysa risker som finns i dag, och om att identifiera framtida potentiella risker för att kunna undvika dessa. Riskbilden pekar ut de största risker som FI ser för den finansiella stabiliteten och för konsumentskyddet.

TABELL 1. Huvudsakliga och övriga risker

Risker	Utveckling under året	Riskenivå	Typ av risk
Marknadsfinansiering	→	● Hög risk	Stabilitet
Olämpliga placeringar	→	● Hög risk	Konsument
Hushållens skuldsättning	→	● Betydande risk	Konsument/Stabilitet
Livbolagens marknadsriskhantering	→	● Betydande risk	Konsument/Stabilitet
Centrala motparter	→	● Betydande risk	Stabilitet
Snabblån och inlåningsföretag	→	● Risk	Konsument
Intern styrning och kontroll	→	● Risk	Stabilitet
Interna modeller	→	● Risk	Stabilitet

FI har vidtagit en rad åtgärder för att hantera dessa risker i form av nya regler och förslag till nya regler. En samlad bild av åtgärderna för att hantera de största riskerna finns i tabell 2.

TABELL 2. FI:s vidtagna åtgärder mot de största riskerna

Åtgärd	Status
Bolånetak 85 procent	Infört hösten 2010.
Högre kapitalkrav	Överenskommelse annonserad hösten 2011 tillsammans med Finansdepartementet och Riksbanken. Nya kapitalregler fr.o.m. 2014.
Tillfälligt golv för diskonteringsränta	Annonserades 7 juni 2012. Giltigt t.o.m. årsskiftet 2013/2014.
LCR totalt och i USD och EUR	Krav infört fr.o.m. 2013.
Risikovtsgolv bolån 15 procent	Annonserades 26 november 2012. Infört maj 2013.
Provisionsförbud	Partiellt förbud mot provisioner föreslaget våren 2013.
Krav på individuell amorteringsplan	Förslag lämnat hösten 2013. Svenska bankföreningen har infört det som rekommendation.
Nytt regelverk för beräkning av diskonteringsränta	Gäller fr.o.m. årsskiftet 2013/2014.

RISKER FÖR DEN FINANSIELLA STABILITETEN

Situationen för företagen under FI:s tillsyn har förbättrats under året. De svenska storbankerna har under året uppvisat god intjäning och haft god tillgång till finansiering. Om de strukturella problemen i flera euroländer inte åtgärdas kan det på längre sikt medföra en kraftigt sämre utveckling för euroområdet. Det kan troligen medföra ytterligare problem för en redan svag banksektor i området. Detta kan leda till att även den svenska ekonomin och det svenska banksystemet påverkas negativt.

Det svenska banksystemet är mycket stort i förhållande till den svenska ekonomin. Dessutom är det svenska finansiella systemet tätt sammanlänkat och koncentrerat till några få stora banker. Det innebär att problem hos en bank snabbt kan sprida sig till andra banker och påverka hela ekonomin negativt.

De svenska storbankerna har ett stort beroende av marknadsfinansiering och en strukturell likviditetsrisk, vilket gör dem känsliga för störningar på de finansiella marknaderna. De har under en längre tid blivit allt mer beroende av de finansiella marknaderna och beroendet är större än för de flesta andra banker i Europa. Marknadsfinansieringen sker både i svenska kronor och i utländsk valuta. De svenska storbankernas upplåning har samtidigt förhållandevis kort löptid, vilket gör att bankerna måste låna upp nya pengar ofta. Det innebär en risk, särskilt eftersom bankerna lånar ut på mycket längre löptider.

De svenska samlade kapitalkraven är höga. Bankerna är i dag välkapitaliserade och uppfyller samtliga dessa krav. FI:s stresstest visar dock att två av fyra storbanker i princip behöver behålla nuvarande kapitalnivåer för att kunna hantera en kraftigt försämrad konjunktur. Dock kan kraven komma att höjas ytterligare i framtiden till följd av olika makrotillsynsåtgärder. Det innebär att storbankerna behöver vara konservativa i sin kapitalplanering och på sikt vara återhållsamma med åtgärder som reducerar deras motståndskraft som återköp av aktier eller utdelningar.

Svenska hushålls skuldsättning, som till största delen består av bolån, är hög både i ett historiskt och i ett internationellt perspektiv. Den höga skuldsättningen kan medföra en risk för den finansiella stabiliteten. Även om bolånetaket medfört att trenden med stadigt stigande belåningsgrader brutits och att hushållen amorterar på lån med höga belåningsgrader, är hushållens skuldkvot och tillväxttakten i bostadsutlåningen fortsatt hög. Det medför risker och försiktighetsskäl talar för att det är motiverat att överväga ytterligare åtgärder relativt snabbt om skuldökningstakten fortsatt är hög. FI följer utvecklingen på den svenska bolånemarknaden noga och utesluter i princip inte några åtgärder, vare sig helt nya åtgärder eller en justering av redan gjorda åtgärder.

RISKER FÖR KONSUMENTER

Hushållens höga skuldsättning innebär risker även för enskilda hushåll. Vissa hushåll har små marginaler dels i form av en hög belåningsgrad, dels eftersom endast en liten del av inkomsten återstår när boendekostnader och andra nödvändiga kostnader är betalda. Det gör dessa hushåll sårbara, särskilt i händelse av ett inkomstbortfall eller vid stigande räntor. Ett sätt att bygga upp en buffert mot sådana händelser är att amortera. FI föreslog den 14 oktober att bankerna ska ge hushållen en individuellt anpassad amorteringsplan. Svenska bankföreningen uppdaterade samtidigt sin rekommendation kring amortering och uppmanar sina medlemmar att så snart som möjligt införa individuella amorterings-

planer. Det är också viktigt att bankerna och hushållen tillsammans ser till att hushållen har tillräckliga marginaler i sina ”kvar att leva på”-kalkyler. FI kommer att fortsätta analysera dessa frågor och utesluter inte ytterligare åtgärder för att minska risken för enskilda hushåll.

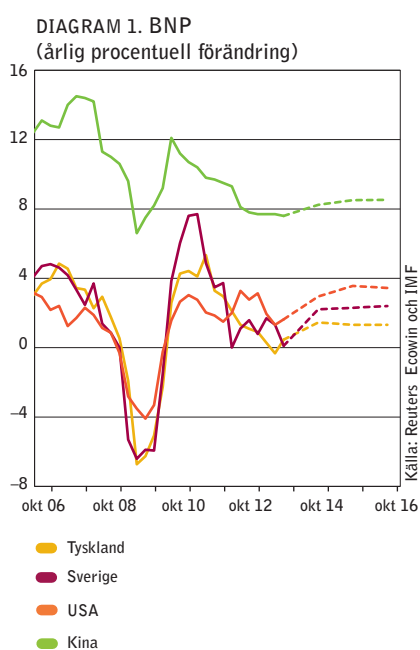
Finansiella produkter blir allt mer komplexa. Det ställer större krav på kunskap hos konsumenterna och tillgång till god rådgivning. Komplexa produkter och olämplig rådgivning är alltjämt en stor risk för konsumenterna. I många fall får rådgivarna sin ersättning i form av provisioner, vilket skapar en intressekonflikt och en risk för att konsumenten får olämpliga råd. Flera företag är inte tillräckligt bra på att ta in information om kunderna för att kunna ge lämpliga råd. Det är samtidigt mycket svårt för en konsument att förstå vilken risk en placering innebär och i flera fall vilken avkastning som kan uppnås och på vilket sätt.

Den akuta pressen på livförsäkringsföretagens solvens har minskat i takt med att börser och marknadsräntor har stigit. Det finns dock en risk att den senaste tidens stigande marknadsräntor, i kombination med allt hårdare konkurrens på marknaden, leder till att företagen återigen konkurrerar med höjda återbäringsräntor och finansiella garantier. Om detta sker utan att produkterna anpassas till mer långsiktigt hållbara villkor kan det medföra förnyade problem som kanske inte blir synliga för konsumenten på fem till tio år.

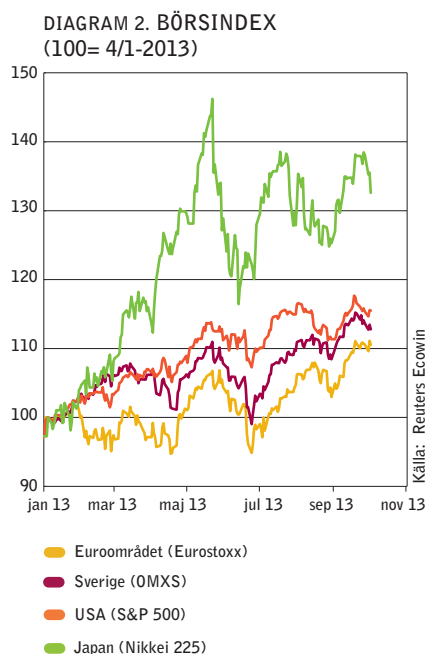
Att livförsäkringsföretagen anpassar sig mot mer långsiktigt hållbara villkor, i form av bland annat lägre garantier, kan ibland vara nödvändigt. Men det kan också innebära risker för vissa konsumenterna. Försäkringstagarnas informationsunderläge kan utnyttjas i samband med erbjudanden som innebär ändrade villkor. Det är företagets ansvar att se till att konsumenterna får tillräckligt tydlig och begriplig information för att kunna förstå både vad de byter till och vad de ger upp.

Utvecklingen under året

Utsikterna för världsekonomin har förbättrats det senaste året. Utvecklingen på finansmarknaden har varit relativt god och den osäkerhet som länge präglat marknaderna har minskat. Däremot består de strukturella problemen för många länder i euroområdet och dess banksystem, vilket kan leda till förnyad oro. För livförsäkringsföretagen har stigande marknadsräntor och börsindex lett till stärkt solvens. Svenska banker visar fortsatt god intjäning och är välkapitaliserade jämfört med europeiska banker. FI:s stresstest och känslighetsanalys av storbankerna visar dock att marginalen utöver buffertkraven är små. Storbankerna behöver framöver vara konservativa i sin kapitalbedömning.

Anm: Volymförändring motsvarande period föregående år, fasta priser.
Från april 2013 prognos = streckad linje.

Världsekonomin har under året visat tecken på återhämtning, även om det fortfarande finns risker för bakslag. Återhämtningen fortsätter i USA där hushållen har minskat sina skulder, bostadsmarknaden blir allt starkare och läget på arbetsmarknaden förbättrats. Låsningen i kongressen om skuldtaket och budgeten innebär dock en risk för både tillväxten och för förtroendet för den amerikanska ekonomin på längre sikt, även om kongressen i oktober nådde en tillfällig överenskommelse. Euroområdets ekonomi växte under det andra kvartalet för första gången på ett och ett halvt år. Tillväxten är dock mycket svag och euroområdet anses fortsatt utgöra en svag länk i världsekonomin. De flesta bedömare är överens om att det finns ett stort behov av reformer för att komma tillrätta med strukturella problem och för att öka konkurrenskraften.

I Sverige har den ekonomiska utvecklingen varit förhållandevis stabil. BNP minskade visserligen under det andra kvartalet, men de framåtblickande konjunkturindikatorerna tyder på en något ljusare utveckling framöver (diagram 1). Starkare konjunktursignaler från omvärlden är positivt för Sverige som är ett litet exportberoende land. Riksbanken har hållit kvar reporäntan på en procent under året, inflationen är fortsatt låg och sysselsättningen har förbättrats något.

LUGNARE PÅ FINANSMARKNADEN

Läget på finansmarknaden är lugnare nu än på flera år och utvecklingen har under året varit relativt god. Aktiemarknaderna har nu återhämtat sig efter fallet under finanskrisen och börsindex har stigit i både USA och Europa (diagram 2). Det är bland annat stimulanser från centralbanker och allt bättre utsikter för den globala ekonomin som har drivit den positiva marknadsutvecklingen.

Även om de skuldyngda länderna i Europa anses ha stora strukturella reformer framför sig har utvecklingen på finansmarknaderna inte präglats av skuldskrisen lika mycket det senaste året. Marknaderna har i stället i stor utsträckning präglats av centralbankernas agerande: både genom de penningpolitiska stimulanserna i sig och genom förväntningar på deras nästa steg. Det som framför allt har påverkat är förväntningar om att USA:s centralbank Federal Reserve ska minska sina omfattande stimulanser. Det har fått räntorna på statspapper med långa löptider att stiga i USA vilket har lett till att räntorna i andra länder som betraktas som stabila följt efter. Det gäller även svenska marknadsräntor som har stigit relativt kraftigt under året och nu nått nivåer som senast noterades för två år sedan (diagram 3).

DIAGRAM 3. STATSOBLIGATIONS-
RÄNTOR (10 år), procent

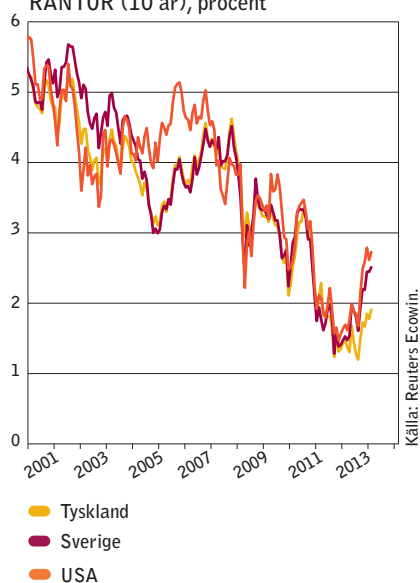

DIAGRAM 4. SOLVENS LIVBOLAG

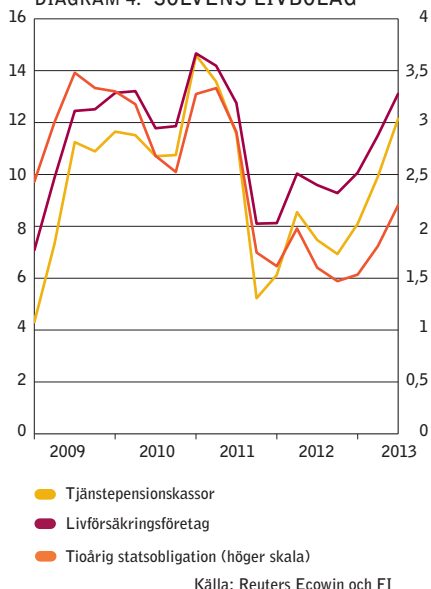
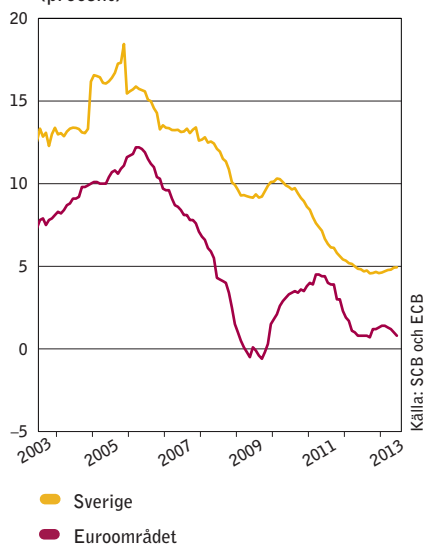

DIAGRAM 5. UTLÅNINGSTILLVÄXT,
(procent)

GYNNSAM UTVECKLING FÖR LIVFÖRSÄKRINGSFÖRETAGEN

Utvecklingen med högre marknadsräntor, minskade kreditpremier och stigande börsindex har varit gynnsam för försäkringsföretagen. Den har bidragit till en successiv förbättring av framför allt livförsäkringsföretagens solvens (diagram 4). Särskilt de stigande marknadsräntorna har haft en starkt positiv effekt på värderingen av företagens långsiktiga åtaganden för pensioner och försäkringar. Denna värdering bygger på en nuvärdesberäkning med en diskonteringsränta som är baserad på marknadsräntor. När dessa stiger ökar diskonteringsräntan, vilket i sin tur minskar nivån på de finansiella åtagandena.

I och med det räntegolv som FI införde och FI:s förslag på en ny diskonteringsräntekurva minskar risken för procyklikalitet, det vill säga att företagets riskhantering och agerande förstärker marknadsrörelserna. Detta förändrar dock inte de underliggande problemen med garanterade förmåner och produkter som inte är långsiktigt hållbara.

UTLÅNINGEN FORTSÄTTER ATT ÖKA

Svenska bankers utlåning till allmänheten i Sverige har fortsatt att öka under året. Tillväxttakten för utlåningen har dock dämpats de senaste åren, med undantag för en svag ökning under sommaren 2013. Den största delen av utlåningen till hushåll gäller bolån. Tillväxttakten i bostadsutlåningen var i genomsnitt cirka fem procent det senaste året (diagram 5). Svenska hushåll har i dag en skuldkvot¹ på 170 procent, vilket är högt både i ett internationellt och i ett historiskt perspektiv (diagram 6). Sedan bolånetaket infördes har en stadigt stigande trend för belåningsgraden för nya bolån dämpats.

SVENSKA BANKER FORTSATT STARKA

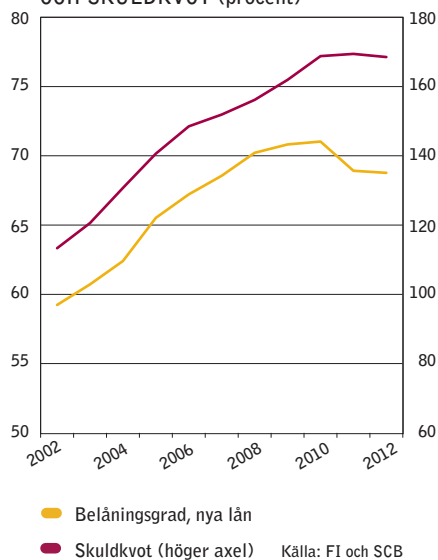
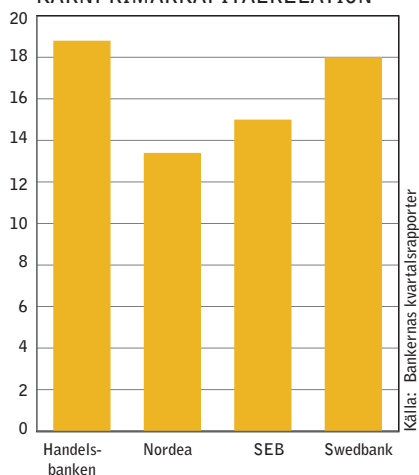
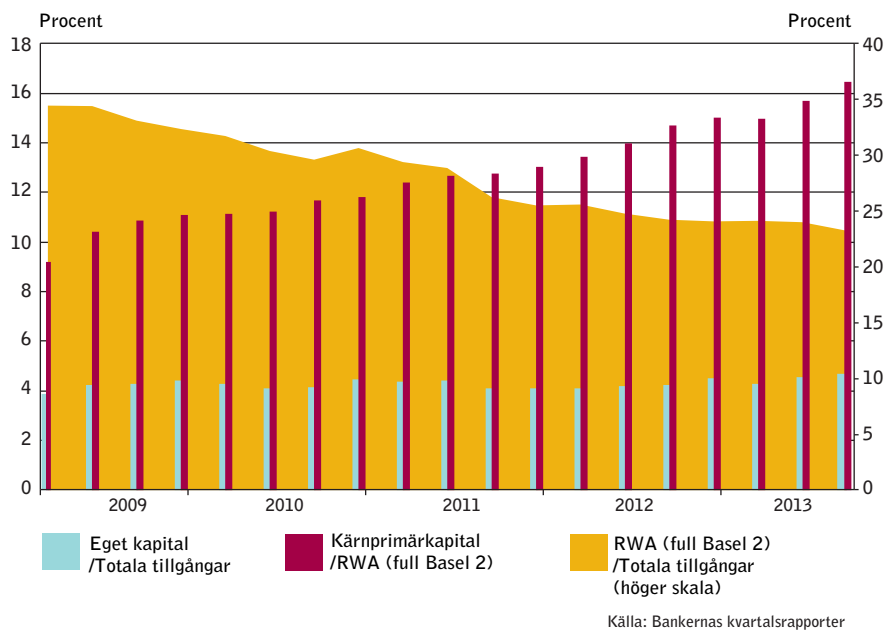
Den svenska banksektorn har fortsatt att utvecklas positivt under året och bankerna är relativt välkapitaliserade. Storbankerna har fortsatt att gynnas av den förhållandevis stabila utvecklingen i svensk ekonomi och har haft god tillgång till marknadsfinansiering. Samtliga åtta banker som omfattas av det sedan årsskiftet införda likviditetstäckningskravet (LCR) uppfyller det i dag (diagram 14).

God lönsamhet och minskade riskvägda tillgångar har bidragit till att storbankernas kapitaltäckning har förbättrats ytterligare under året (diagram 7 och 8).² Finansdepartementet, Riksbanken och FI meddelade i november 2011 att de svenska storbankerna behöver ha kärnprimärkapitalrelationer som ska uppgå till tio procent år 2013 och tolv procent år 2015.³ Bankerna uppfyller detta i dag.

1 Skuldkvoten beräknas genom att dividera svenska hushålls totala skuld med deras totala disponibla inkomst. Därmed ingår även icke-skuldsatta hushålls disponibla inkomst i skuldkvoten.

2 De svenska storbankernas kärnprimärkapitalrelationer uppgick vid halvårsskiftet till i genomsnitt 16,5 procent, utan övergångsreglerna från Basel 1-reglerna. Omräknat enligt Basel 3-reglerna skulle nivån bli i genomsnitt en procentenhet lägre.

3 Utan kontracykliska kapitalbuffertar inräknade.

DIAGRAM 6. BELÄNINGSGRAD
OCH SKULDKVOT (procent)DIAGRAM 7.
KÄRNPRIMÄRKAPITALRELATIONDIAGRAM 8. KÄRNPRIMÄRKAPITAL, EGET KAPITAL
OCH RISKVÄGDA TILLGÅNGAR (storbanker)

STRESSTEST OCH KÄNSLIGHETSANALYS AV STORBANKERNA

FI:s stresstest, baserat på data från det tredje kvartalet 2013, visar att storbankerna har tillräcklig motståndskraft mot stora kreditförluster även i ett scenario med en fallande intjäning.

Sverige har valt att införa de nya europeiska kapitäläckningsreglerna (CRR/CRD4) fullt ut, utan övergångsperiod. Dessutom har Sverige valt att från 2015 införa en systemriskbuffert på 5 procent av de riskvägda tillgångarna för de fyra storbankerna. Det kommer att innebära att kravet på kärnprimärkapital inklusive buffertar uppgår till 12 procent. FI har i år också infört ett riskviktsgräns för svenska bolån på 15 procent.⁴ Utöver det kommer de svenska bankerna även att påverkas av andra länders val, som till exempel Norges beslut att införa ett gräns för vissa parametrar i riskviktsfunktionen när det gäller exponeringar mot norska bolån.⁵

Stresstestet utgår från publik information och metoden är standardiserad, dels genom att inget specifikt nulägesberoende makrosenario används, dels genom att ingen hänsyn tas till kvalitetsskillnader mellan enskilda bankers exponeringar inom olika utlåningssegment. Bankernas motståndskraft beräknas utifrån ett treårigt scenario med kraftigt försämrade konjunktur. Scenariot innebär att bankerna drabbas av lägre intjäning och högre kreditförluster. I scenariot är kreditförlusterna höga i alla branscher och regioner.⁶

4 Anledningen till riskviktsgränsen på 15 procent för svenska bolån var att FI bedömde att de riskvikter bankerna använde sig av underskattade de verkliga kreditriskerna i bostadsutlåningen.

5 Norge har infört ett gräns för LGD-parametern vid beräkning av kapitalkrav för norska bolån. Effekten blir att riskvikten höjs. För enkelhets skull benämns det här som ett riskviktsgräns.

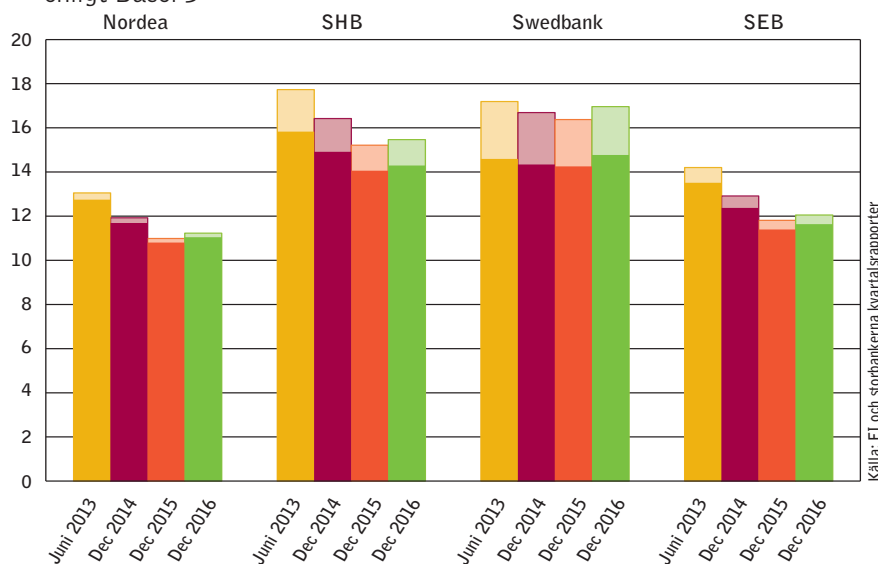
6 För mer information, se promemoria om stresstester av svenska banker på <http://www.fi.se/Tillsyn/Rapporter/Riskrapporten/Listan/Risker-i-det-finansiella-systemet-2013/>.

I stresstestets scenario beräknas kreditförlusterna för de fyra storbankerna sammantaget uppgå till ungefär samma nivå som treårsperiodens samlade resultat före kreditförluster (tabell 3). I scenariot antas de riskvägda tillgångarna växa, vilket gör att effekten sammantaget skulle motsvara en försämring av kärnprimärkapitalrelationerna på mellan 0,3 och 2,1 procentenheter per bank (som högst) under scenarioperioden (diagram 9).⁷

TABELL 3. Förenklad resultaträkning för 2014–2016 (mnkr)

	Nordea	Handelsbanken	Swedbank	SEB
Resultat före kreditförluster	114 766	52 331	53 754	49 324
Kreditförluster	117 899	51 494	44 661	51 151
Skatt	733	462	2 074	302
Resultat efter skatt	-3 866	376	7 019	-2 130
Utdelning	0	553	2 808	0
Förändring eget kapital	-3 866	-177	4 212	-2 130

DIAGRAM 9: Stresstestscenariots kärnprimärkapitalrelationer enligt Basel 3

Anm. Stresstestscenariots kärnprimärkapitalrelationer enligt Basel 3 utan övergångsregler från Basel 1 justerad för det norska riskviktsgolvet. De färgade staplarna visar kapitaliseringen med hänsyn tagen till riskviktsgolven medan den skuggade stapeln ovanför visar effekterna utan riskviktsgolven.

Stresstestet visar att storbankerna har tillräcklig motståndskraft mot ett scenario med en kraftig konjunkturförsämring som resulterar i fallande intjäning och höga kreditförluster på alla områden. Enligt resultatet från stresstestet skulle två banker behöva utnyttja den planerade kapitalkonserveringsbufferten. Att använda buffertarna innebär, enligt det kommande regelverket, eventuella restriktioner för bland annat aktieutdelningar och bonusutbetalningar.

FI:s känslighetsanalys av framtida makrotillsynsåtgärder visar att det är viktigt att storbankerna behåller nuvarande kapitalnivåer.

När det nya kapitaltäckningsregelverket genomförs i svensk lagstiftning nästa år kan FI ges möjlighet att också väga in systemrisk, exempelvis hushållens skuldsättning. Möjliga åtgärder som då kan övervägas är ett riktat kapitalkrav, i form av en höjning av det nuvarande riskviktsgolvet på svenska bolån och aktivera den kontracykliska kapitalbufferten under peri-

⁷ I stresstestet antas de riskvägda tillgångarna öka på grund av kapitalbehov i Pe-lare 2.

oder med hög kredittillväxt.⁸ FI har genom en känslighetsanalys undersökt i vilken grad storbankernas kapitalbehov kan komma att påverkas av ännu strängare finansiella regler. Detta illustreras i tre olika scenarier.

Scenario 1 visar effekten av att höja riskviktsgolvet för svenska bolån till 35 procent, från nuvarande 15 procent. I scenario 2 antas i stället att en kontracyklisk kapitalbuffert på 2,5 procent införs för exponeringar mot bankernas samtliga hemmamarknader och tredje länder.⁹ Scenario 3 visar effekten av en kombination av de två åtgärderna där den kontracykliska kapitalbufferten antas vara en procent och riskviktsgolvet på svenska bolån sätts till 25 procent. De valda scenarierna ska inte ses som en indikation på att dessa åtgärder kommer att vidtas. Det ska inte heller antas att det är dessa nivåer som i så fall kommer att gälla. Syftet är i stället att visa hur olika regleringsalternativ påverkar de olika bankerna. Innan eventuellt nya åtgärder beslutas är en förutsättning att en grundlig bedömning av vad olika åtgärder kan innebära har genomförts, vilket också omfattar ordentliga konsekvensanalyser.

Novemberöverenskommelsen¹⁰, det nuvarande riskviktsgolvet för svenska bolån och det norska riskviktsgolvet innebär ett totalt behov av kärnprimärkapital inklusive buffertkapital på mellan 12,4 och 14,1 procent beroende på bank.¹¹ Detta är utgångspunkten i känslighetsanalysen. Därutöver finns ytterligare kapitalkrav i Pelare 2 som varierar mellan bankerna.

Om riskviktsgolvet för svenska bolån höjs till 35 procent (scenario 1, diagram 10a) ökar kapitalbehovet med ytterligare mellan 0,6 till fyra procentenheter beroende på bank. Behovet av kärnprimärkapital skulle därmed öka till mellan 12,9 och 18,1 procent beroende på bank. Tre av bankerna skulle i detta scenario ha en kapitalisering som ligger över kapitalbehovet, medan en bank precis skulle klara scenariot.

Om en kontracyklisk kapitalbuffert införs och påslaget är 2,5 procent (scenario 2, diagram 10b) skulle det innebära att det totala behovet av kärnprimärkapital inklusive buffertar hamnar på mellan 14,9 och 16,6 procent beroende på bank. I detta scenario skulle två av bankerna ha marginaler till kapitalbehovet, en skulle precis klara scenariot, medan en banks kapitalisering skulle understiga kapitalbehovet.

Slutligen visas en kombination av de två åtgärderna (scenario 3, diagram 10c), det vill säga i det här scenariot en höjning av riskviktsgolvet på svenska bolån till 25 procent och en kontracyklisk kapitalbuffert på en procent. Det skulle öka kapitalbehovet till mellan 13,6 och 17,1 procent beroende på bank. Tre av bankerna skulle ha en kapitalisering som ligger över kapitalbehovet, medan en bank precis skulle klara scenariot.

8 För mer information se promemorian Så kan FI minska riskerna med hushållens skuldsättning, <http://www.fi.se/Tillsyn/Skrivelser/Listan/Sa-kan-FI-minska-riskerna-med-hushallens-skuldsattning/>.

9 FI förväntas endast att förfoga över den kontracykliska kapitalbufferten vad avser svenska exponeringar.

10 Novemberöverenskommelse mellan Finansdepartementet, Riksbanken, Riksgäldskontoret och Finansinspektionen, publicerat november 2011.

11 Kapitalbehovet för de olika bankerna skiljer sig åt beroende på att de har olika stor exponering mot svenska och norska bolån liksom olika genomsnittliga riskvikter innan tillämpningen av riskviktsgolvet. Exponeringsbeloppen och riskvikter avser kvartal 1, 2013 medan totala effekterna och nuvarande kapitalisering är beräknade på fullt införda Basel 3 regler per kvartal 3, 2013.

DIAGRAM 10. Effekten av olika regleringsalternativ på kärnprimärkapitalrelationen

DIAGRAM 10A. Scenario 1

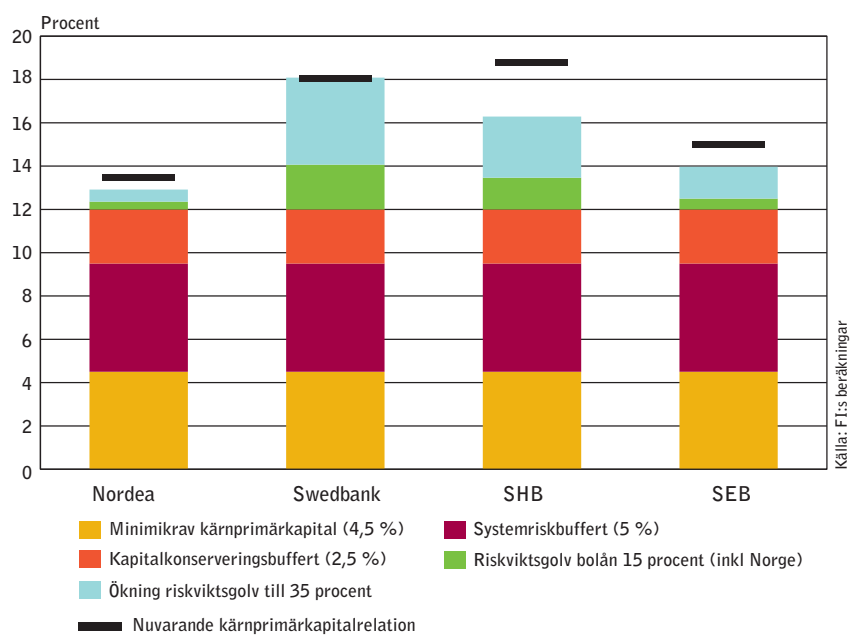

DIAGRAM 10B. Scenario 2

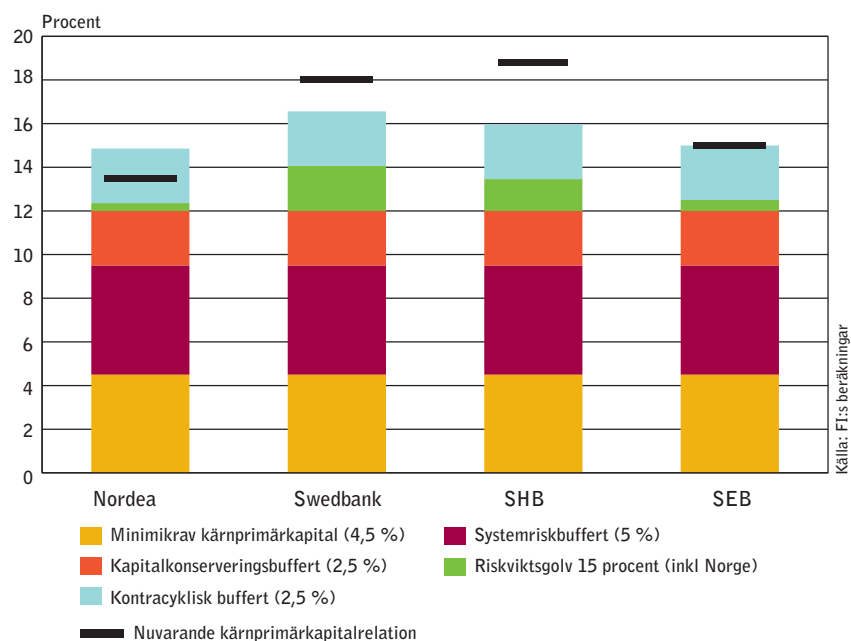
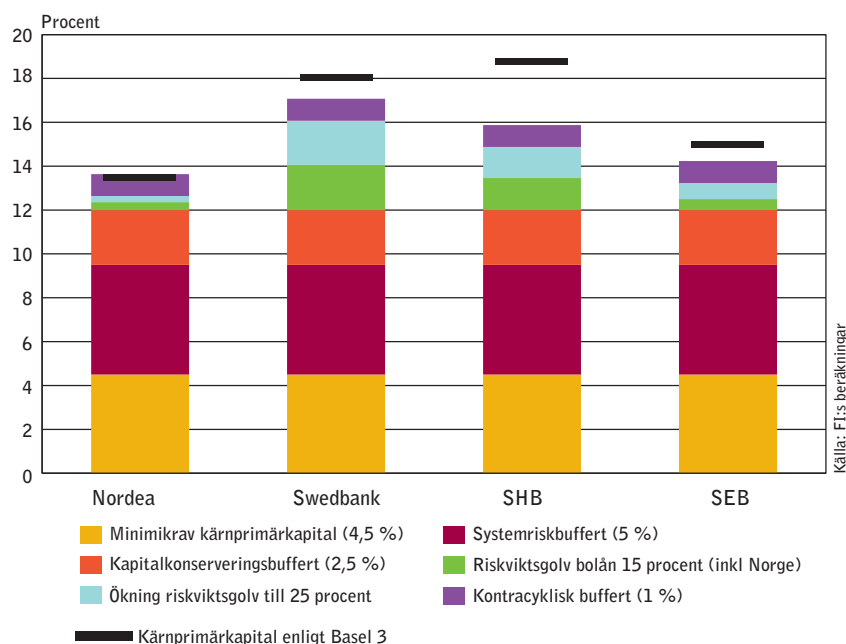

DIAGRAM 10C. Scenario 3

Anm: Diagrammen (Scenario 1–3) visar nuvarande kärnprimärkapitalrelationer enligt Basel 3, samt behovet av kärnprimärkapital under olika antaganden om storleken på riskviktsgolv och kontracyklisk kapitalbuffert. Kärnprimärkapitalrelationer avser kvartal 3, 2013 medan exponeringsbeloppen för svenska bolån avser kvartal 1, 2013 och norska bolån kvartal 4, 2012.

De svenska samlade kapitalkraven är höga. Bankerna är i dag välkapitaliserade och uppfyller samtliga dessa krav. FI:s stresstest visar dock att två av fyra storbanker skulle behöva utnyttja den planerade kapitalkonserveringsbufferten. De bankerna behöver i princip behålla nuvarande kapitalnivåer för att kunna hantera en kraftigt försämrad konjunktur (diagram 9). FI bedömer emellertid att dessa banker relativt snabbt skulle kunna återuppnå tillräckliga kapitalnivåer eftersom de har en god underliggande lönsamhet.

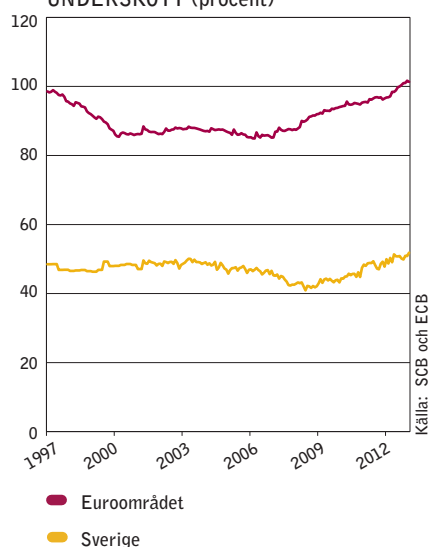
De tre känslighetsanalyserna visar att marginalerna utöver buffertkraven i storbankerna är relativt små (diagram 10). Dessa beräkningar tar inte heller hänsyn till bankernas individuella krav i pelare 2 (utöver riskviktsgolvet).

Sammanfattningsvis kan kraven höjas ytterligare i framtiden till följd av olika makrotillsynsåtgärder. Det innebär att storbankerna behöver vara konservativa i sin kapitalplanering och på sikt vara återhållsamma med åtgärder som reducerar deras motståndskraft som återköp av aktier eller utdelningar.

Huvudsakliga risker

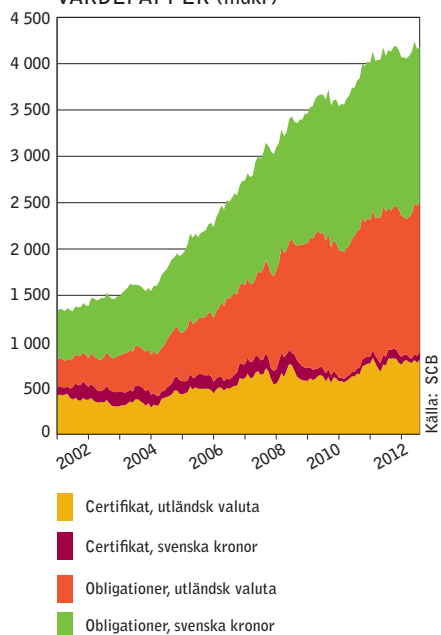
Även om svenska banker i dag är relativt starka finns det risker. Det svenska banksystemet är stort i förhållande till den svenska ekonomin och storbankerna är sårbara på grund av deras finansieringsstruktur. Hushållens skuldsättning innebär en risk ur både ett konsument- och stabilitetsperspektiv och FI utesluter inte ytterligare åtgärder om skuldsättningen fortsatt är hög. Olämplig rådgivning vid försäljning av komplexa produkter till konsumenter utgör alltjämt ett problem. Rådgivarna uppmanas att noga analysera kundens behov och möjligheter att förstå den produkt som erbjuds.

DIAGRAM 11. INLÅNINGS-
UNDERSKOTT (procent)

Anm: In- och utlåning från icke-MFI (allmänheten) och beräknad som inlåning som andel av utlåning.

DIAGRAM 12. EMITTERADE
VÄRDEPAPPER (mdkr)

MARKNADSFINANSIERING

De svenska storbankerna är beroende av marknadsfinansiering.

Deras finansieringsstruktur gör dem sårbara för störningar på de finansiella marknaderna. Bankernas totala tillgångar, med hänsyn tagen till den omfattande verksamheten i utlandet, motsvarar drygt fyra gånger svensk BNP. Det svenska banksystemet är dessutom koncentrerat till ett fåtal stora aktörer och är därmed tätt sammanlänkat, vilket medför att risken för att problem i en bank sprider sig till andra banker är stor. På grund av detta kan problem i en eller flera banker snabbt sprida sig och få negativa effekter för den svenska ekonomin som helhet.

De svenska storbankerna har länge haft en större utlåning än inlåning. De har därmed ett stort inlåningsunderskott, även om det har minskat något de senaste åren (diagram 11). För att ha tillräcklig finansiering är de därför beroende av de finansiella marknaderna.

De svenska storbankernas marknadsfinansiering är i dag lika stor som inlåningen från allmänheten. På det sättet skiljer sig de svenska storbankerna från de flesta utländska banker där inlåning ofta svarar för en större andel av den totala finansieringen. De svenska bankerna måste varje år refinansiera cirka 2 000 miljarder kronor på de finansiella marknaderna, vilket motsvarar drygt 50 procent av Sveriges BNP. Årligen har storbankerna förfallande finansiering som motsvarar drygt 15 procent av deras totala tillgångar. Det betyder att de svenska storbankerna fortsätter att vara sårbara om något oförutsett händer på de finansiella marknaderna.

Storbankerna emitterar främst långfristiga säkerställda obligationer, men är även beroende av icke-säkerställda obligationer och certifikat. En stor del av marknadsfinansieringen är i utländsk valuta vilket gör de svenska storbankerna beroende av de internationella finansiella marknaderna. Den kortfristiga upplåningen är nästan uteslutande i utländsk valuta, framför allt i amerikanska dollar, medan den långfristiga marknadsfinansieringen är ungefär till hälften i utländsk valuta (diagram 12).

Under det senaste året har de svenska storbankerna haft god tillgång till finansiering via de finansiella marknaderna. Det gäller både i svenska kronor och i utländsk valuta. En ökad oro i euroområdet eller ett försämrat förtroende för det svenska finansiella systemet kan dock förändra detta.

De svenska storbankerna har också en strukturell likviditetsrisk.

När en bank lånar ut på löptider som är längre än löptiderna på finansieringen, det vill säga utför så kallad löptidstransformering uppstår en lik-

viditetsrisk. Löptidstransformering är i grunden en del av hur det finansiella systemet ska fungera. Men jämfört med andra europeiska banker har de svenska bankerna större strukturella likviditetsrisker.

Ett visst mått av löptidstransformering är nödvändig för en fungerande kreditgivning. Hantering av strukturell likviditetsrisk för det finansiella systemet är en fråga om gränsdragning och var bankerna bör befinna sig på en skala mellan total löptidmatchning och extrem löptidstransformering. Förutom höga krav på bankernas kapital utgör ett robust regelverk kring hantering av likviditetsrisker högsta prioritet för att stärka stabiliteten i det svenska finansiella systemet.

Marknadsfinansieringen hos de svenska bankerna är, och har under en lång tid varit, alltför kort i förhållande till tillgångarna. Den strukturella likviditetsrisken hos dem beror även på att de har en relativt stor andel utlåning med lång löptid i sin balansräkning, framför allt bolån. Under finanskrisen, när finansieringsmarknaderna mer eller mindre stängde, fick flera banker problem och klarade inte sin finansiering.¹² Sedan dess har visserligen åtgärder vidtagits för att minska risken, men den är fortfarande betydande.

Ett sätt att mäta motståndskraften mot kortsiktiga likviditetsstörningar är måttet likviditetstäckningsgrad (LCR). De svenska storbankerna uppvisar en något bättre LCR än genomsnittet för europeiska banker. Samtliga åtta banker och kreditinstitut som omfattas av kravet på LCR uppfyller det i dag och likviditetsreserverna har under året legat på en hög nivå (diagram 14). Svenska banker har därmed god motståndskraft mot korta likviditetsrisker.

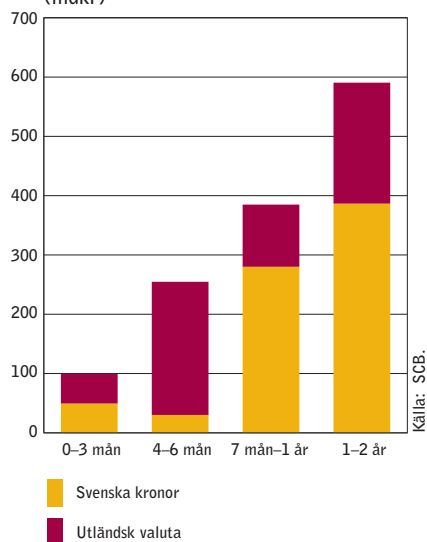
Motståndskraften är dock sämre sett till ett längre perspektiv. Det visar sig till exempel i ett mer långsiktigt strukturellt likviditetsmått som den stabila nettofinansieringskvoten (NSFR). När krav på detta införs ska måttet uppgå till 1. De fyra storbankerna hade i juni 2013 en kvot om 0,83. Det är lägre än de flesta europeiska banker. FI har för avsikt att delta i det internationella arbetet med att utveckla det strukturella likviditetsmåttet.

Bankernas möjlighet att refinansiera förfallande finansiering har i stor utsträckning att göra med att aktörerna på de finansiella marknaderna har förtroende för dem. En bank med stark motståndskraft mot förluster löper därför lägre risk att få problem med refinansiering än en svagare bank. Därför är åtgärder för att minska bankernas refinansieringsrisker nära sammankopplade med åtgärder för att öka deras motståndskraft, genom till exempel ökade kapitalnivåer.

FI har en nära dialog med storbankerna för att säkerställa att de har en god beredskap att möta de kommande kraven och att de har en ökad motståndskraft i händelse av försämrade finansieringsmöjligheter. Det är viktigt att de svenska storbankerna framöver arbetar för att få en bättre balans i sin finansiering och därmed en ökad andel stabil, långfristig finansiering. Känslighetsanalysen av framtida makrotillsynsåtgärder, tillsammans med stresstestet av storbankerna, visar också på att det är viktigt att bankerna uppvisar en beredskap för både framtida regelverksförändringar och mot kraftigt sämre konjunkturläge.

12 Under finanskrisen försåg Riksbanken det svenska banksystemet med likviditet genom att låna ut svenska kronor och amerikanska dollar, mot säkerhet, till de svenska bankerna. Dessutom skapade Riksgälden ett statligt garantiprogram.

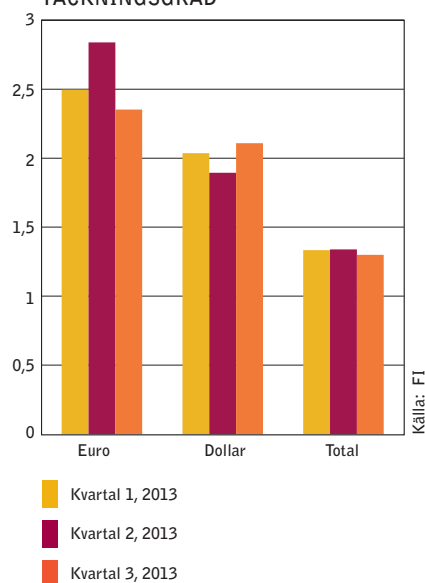
DIAGRAM 13. FÖRFALL VÄRDEPAPPER (mdkr)

■ Likviditetstäckningsgrad

Likviditetstäckningsgraden (LCR) syftar till att skapa ett mått på hur mycket likvida tillgångar ett företag behöver för att kunna hantera en situation då finansieringsmarknaderna i princip är stängda under 30 dagar. Kravet infördes den 1 januari 2013 och utformas genom en total kvot för samtliga valutor samt för US-dollar och euro (men inte särskilt för svenska kronor) som sätter likvida tillgångar i relation till nettokassaflödet under en 30-dagarsperiod av likviditetspåverkande stress. En kvot på 100 procent, eller 1, innebär att ett företag har tillräckligt med likvida tillgångar för att möta sina kortsiktiga finansieringsåtaganden. (<http://www.fi.se/Regler/FIs-forfattningar/Samtliga-forfattningar/20126/>)

DIAGRAM 14. LIKVIDITETS-
TÄCKNINGSGRAD

■ Stabil netto- finansieringskvot

Stabil nettofinansieringskvot, NSFR, syftar till att företag i större utsträckning ska finansiera långfristiga tillgångar med långfristiga skulder. Måttet är utformat som en kvot där täljaren innehåller den viktade finansieringen och nämnaren innehåller den viktade tillgångsmassan. Finansieringen i täljaren bör vara lika stor eller större än tillgångarna i nämnaren och kvoten därmed 1 eller över 1. Baselkommittén avser att presentera den slutgiltiga utformningen av kvoten senast i början av 2014. Baselkommittén har tidigare kommunicerat att NSFR ska införas den 1 januari 2018. (<http://www.bis.org/publ/bcbs188.htm>)

HUSHÄLLENS SKULDSÄTTNING

De svenska hushållens skuldsättning är hög i ett internationellt och historiskt perspektiv. Bolån svarar för den största delen. Det innebär en risk för den enskilda konsumenten och kan innebära en risk för den finansiella stabiliteten. En hög skuldsättning hos hushållen gör att de blir sårbara för till exempel inkomstbortfall eller för stigande räntor. Den aggregerade svenska skuldkvoten är cirka 170 procent. Bostadsutlåningen har vuxit med i genomsnitt cirka fem procent under det senaste året (diagram 8).

Bolånetaket har brutit trenden med stadigt stigande belåningsgrader för nya lån. Färre hushåll belånar sig riktigt högt, det vill säga tar lån över 85 procent, så kallade blancolån. Men belåningsgraden är fortsatt hög. Den är i genomsnitt 70 procent för nya lån, och nästan 65 procent i bolånestocken som helhet. Det finns även hushåll som har mycket små marginaler i sin ekonomi. Det visar sig till exempel i ”kvar att leva på”-kalkyler, där räntekostnaderna baseras på ett högre ränteläge än nuvarande nivå. Enligt FI:s sammanställning av sådana kalkyler för hushåll med nya lån, är det så många som vart femte hushåll som har mindre än 3 000 kronor kvar av sin disponibla inkomst efter det att boendekostnader och andra nödvändiga kostnader är betalda.¹³ Det gör dessa hushåll sårbara mot inkomstbortfall eller stigande bolåneräntor.¹⁴ Ur det enskilda hushållets perspektiv är risken störst på kort sikt, när hushållet precis har tagit sitt lån. Det är viktigt att hushållet skapar sig en säkerhetsmarginal mot eventuella negativa händelser.¹⁵

Sedan bolånetaket infördes amorterar hushåll med högt belånade bostäder i större utsträckning än tidigare. Samtliga hushåll som har ett nytt bolån med riktigt hög belåningsgrad (över bolånetaketets 85 procent) amorterar och nio av tio hushållen med en belåningsgrad över 75 procent amorterar.¹⁶ Det tar i genomsnitt knappt tio år att amortera ned lånet till 85 procent. För hushåll med en belåningsgrad över 75 procent tar det cirka 13 år att amortera ned lånet till 75 procent.

Däremot ser det annorlunda ut om man tittar på hushåll med en belåningsgrad under 75 procent av bostadens värde. Dessa hushåll amorterar i en klart mindre utsträckning. Amorteringstiderna är också i genomsnitt mycket långa. För att stärka amorteringskulturen presenterade FI den 14 oktober ett förslag för regeringen om individuellt anpassade amorteringsplaner.¹⁷ Bankerna ska enligt förslaget ge konsumenten information kring effekterna av amortering så att konsumenten kan fatta mer välgrundade beslut. Svenska bankföreningen ställde sig bakom för-

13 Beräkningarna använder bankernas kalkylränta, som i genomsnitt var sju procent, nödvändiga kostnader hämtade från konsumentverket och amortering enligt bankernas riktlinjer. Således utgår de ifrån att hushållen drar ner sin konsumtion till ett minimum om de får problem med sina betalningar på bolånet, men inte att de anpassar sina amorteringar.

14 För mer information, se FI:s rapport ”Den svenska bolånemarknaden 2013”, <http://www.fi.se/Tillsyn/Rapporter/Rapporter/Listan/Den-svenska-bolane-marknaden1/>

15 Se <http://www.fi.se/Tillsyn/Samverkan/Listan/Protokoll-fran-Samverkansradet-for-makrotillsyn/>

16 Därmed följer bankerna Svenska bankföreningens rekommendation om amortering av lån med en belåningsgrad över 75 procent.

17 Mer information om individuella amorteringsplaner finns på vår hemsida, <http://www.fi.se/Press/Pressmeddelanden/Listan/FI-vill-starka-amorteringskulturen/>

slaget och samtidigt som FI lämnade sitt förslag uppdaterade de sin rekommendation kring amortering.¹⁸ Därmed bör förslaget kunna få genomslag relativt snabbt.

En ökad skuldsättning, fortsatt höga belåningsgrader och svag amorteringskultur hos hushållen medför risker för enskilda hushåll, samhälls-ekonomi och för den finansiella stabiliteten. En ekonomisk situation där negativa faktorer samverkar och där det allmänna förtroendet för svensk ekonomi sjunker, skulle exempelvis kunna utlösa ett kraftigt bostadsprisfall. I en sådan situation finns det en risk att hushållen minskar sin konsumtion kraftigt, vilket kan leda till kreditförluster i bankernas utlåning till icke-finansiella företag. Ett konsumtionsbortfall kan också leda till en sämre utveckling av den svenska ekonomin och att en lågkonjunktur blir mer utdragen. Ett stort bostadsprisfall kan också komma att allvarligt påverka bankernas finansieringssituation. Detta därför att svenska banker har en stor andel bolån i sin balansräkning. I händelse av en ekonomisk utveckling där negativa faktorer samverkar kan konsekvenserna av en hög aggregerad skuldkvot och en fortsatt växande skuldkvot bli stora.

Om indikatorer som skuldkvoten och tillväxttakt i bostadsutlåningen är fortsatt höga utesluter inte FI ytterligare åtgärder utöver de som redan genomförts; bolånetaket, höjda riskvikter för bolån och de individuella amorteringsplanerna. Försiktighetsskäl talar för att det är motiverat att överväga ytterligare åtgärder relativt snabbt om skuldökningstakten fortsatt är hög. Inga åtgärder bör uteslutas, vare sig helt nya åtgärder eller en justering av redan införda åtgärder. Det är dock viktigt att först noga bedöma vad man kan åstadkomma med olika åtgärder och göra ordentliga konsekvensanalyser. Om skuldökningstakten är fortsatt hög, är två tänkbara åtgärder att höja riskviktsgolvet och införa den så kallade kontracykliska kapitalbufferten.

OLÄMPLIGA PLACERINGAR

FI har under flera år pekat på riskerna med att konsumenter får bristfällig rådgivning samt att de erbjuds produkter som är komplexa och olämpliga för dem.

I takt med komplexiteten ökar hos olika placeringslösningar ökar även konsumenternas behov av rådgivning och kunskap. För att rådgivningen ska kunna fungera effektivt krävs att den baseras på en noggrann bedömning av om en produkt är lämplig för den enskilda konsumenten eller inte. En sådan bedömning måste bland annat utgå från konsumentens kunskaper och erfarenheter, samt konsumentens ekonomiska förutsättningar och mål med investeringen. Ofta inhämtar inte företagen tillräcklig information om sina kunder för att kunna göra en bedömning av om de produkter som de rekommenderar är lämpliga.

Många rådgivare som säljer komplexa produkter får sin ersättning i form av provisioner. Detta skapar en intressekonflikt mellan rådgivarens egna intressen och konsumentens. Det ökar risken för att företagen lämnar råd som är olämpliga för konsumenten. Det driver samtidigt rådgivningen mot komplicerade placeringslösningar även när det inte gynnar kunden.

¹⁸ Mer information finns på Svenska bankföreningens webbplats, [http://www.swedishbankers.se/web/bf.nsf/\(\\$All\)/CE27450443D059E0C1257C040024CA18?OpenDocument](http://www.swedishbankers.se/web/bf.nsf/($All)/CE27450443D059E0C1257C040024CA18?OpenDocument)

Komplexa produkter skapar ofta god intjäning för företagen genom olika avgifter samtidigt som dessa produkter kan innebära stora kostnader för konsumenterna. Detta visar sig oftast först i efterhand i samband med att produkten förfaller. Konsumenten har alltså begränsade möjligheter att få en god avkastning på sin investering medan intjäningen hos rådgivningsföretagen blir hög. Det är även svårt för konsumenten att förstå hur avkastningen skapas. Dessutom är det vanligt att produkten innebär en hög risk, vilket konsumenten sällan får betalt för.

Provisionsförbud avseende up front-ersättningar

Både i uppdateringen av EU:s direktiv med regler för värdepappersmarknaden (Mifid 2) och i det nya förmedlardirektivet (IMD 2), föreslås ett provisionsförbud för oberoende rådgivare. FI anser att ett förbud för oberoende rådgivare inte är tillräckligt, eftersom det är svårt för konsumenten att bedöma om rådgivaren är oberoende. I de nya förslagen finns utrymme för nationella lagstiftare att utöka förbudet. För att komma tillrätta med de betydande intressekonflikter som uppstår vid förekomsten av provisioner verkar FI för att först och främst up front-ersättningar (avgifter som tas ut direkt vid investeringen) ska förbjudas. FI arbetar därför med utgångspunkten att det på den svenska marknaden ska finnas ett förbud mot up front-provisioner för rådgivare.

Det finns också företag som utan tillstånd erbjuder rådgivning kring komplicerade produkter, vilket utgör en stor risk för konsumenterna.

Konsumenterna kan drabbas hårt och har begränsade möjligheter att få ersättning för de skador som uppstår. De placeringar som förekommer är ofta förenade med hög risk, till exempel mycket komplicerade strukturerade produkter och direktinvesteringar i, eller företagslån till, små onoterade företag. Ofta är informationen om företagen, deras verksamhet och placeringarna bristfällig. Det förekommer också oseriös rådgivning när det gäller PPM-fonder.

PPM-rådgivning tillståndspliktig verksamhet

Premiepensionsfonder utgör en växande del av en privatpersons finansiella tillgångar. Det stora antalet pensionssparare och ett omfattande fondkapital gör att rådgivning och tjänster knutna till premiepensionen kan vara mycket lönsamma. Det finns risk för att detta lockar till oseriös rådgivning kring premiepensionssparandet. Konsumenterna riskerar att få råd som inte är anpassade efter deras behov och riskprofil.

Fonder med innehav i illikvida eller onoterade tillgångar kan vara svåra att värdera, vilket kan påverka konsumenterna.

De modeller som förvaltare har möjlighet att använda sig av för att värdera fonder bygger delvis på subjektiva antaganden. Det kan skapa stora problem om det visar sig att värderingen inte stämmer. Om värderingen är för låg spåds de befintliga andelsägarnas andelar ut när nya andelsägare kommer in i fonden. Om värderingen är för hög tar de säljande

andelsägarna med sig en oproportionerligt stor del av fondens värde.¹⁹

Om uppfattningen att en fond är övervärderad sprider sig bland andelsägare skulle det kunna leda till mycket stora utflöden, vilket i sig i en illikvid marknad skulle kunna leda till en stor värdeminskning för fonden. Det skulle drabba de kvarvarande andelsägarnas andelar i fonden. Problemet kan förstärkas under perioder med marknadsoro, dels eftersom in- och utflöden i fonder då tenderar att vara stora, dels eftersom illikvida tillgångar vanligen är ännu mer illikvida och svårsålda under perioder med hög stress på marknaderna.

På försäkringssidan finns fortfarande en risk att konsumenterna kan drabbas när livförsäkringsföretagens erbjuder flytt och villkorsändringar.

Det låga marknadsränteläget har medfört problem för livförsäkringsföretagen. Lägre räntor har inneburit att nuvärdet av företagets skulder stigit mer än nuvärdet av företagets tillgångar, vilket påverkar deras solvens negativt. Mest påtagligt är det för företag som har utfärdat höga garantier om avkastning inom ramen för traditionella livförsäkringar till sina kunder. Företagen har därför starka incitament att få kunderna att byta till andra lösningar där den garanterade förmånen blir mindre eller helt tas bort.

Ett sätt för företagen att förbättra sin ekonomiska situation är att anpassa sina åtaganden till mer långsiktigt hållbara villkor genom att försöka överföra marknadsrisken till försäkringstagarna. Detta har gjorts i form av bland annat sänkta garantier på nyteckning, villkorsändringar av befintliga avtal eller flytt till nya avtal, vanligtvis från en traditionell försäkring till en fondförsäkring. Även om dessa förändringar är nödvändiga kan de innebära risker för vissa konsumenterna. Särskilt i samband med erbjudanden om villkorsändringar eller flytt finns det en risk att försäkringstagarnas informationsunderläge utnyttjas. Risken är att företagen presenterar ledande information utifrån företagets intressen i första hand. Det är företagets ansvar att konsumenterna förstår både vad de byter till och vad de ger upp samt hur risken skiljer sig mellan de olika produkterna.

Stigande räntor är i grunden positivt för livförsäkringsföretagens finansiella styrka. I ett längre perspektiv finns det dock en risk för att företagen återigen allt mer konkurrerar med höjda återbäringsräntor och generösare finansiella garantier. Om detta sker utan att produkterna anpassats till mer långsiktigt hållbara villkor kan det medföra förnyade problem på sikt. Detta understryker återigen vikten av korrekt marknadsriskhantering oavsett hur marknadsräntor och kapitalmarknader utvecklas.

■ Regler om information

FI har skrivit föreskrifter som förtydligar vilken typ av information som ska ges vid erbjudande om flytt eller villkorsändringar. Även i andra typer av produktförändringar, såsom ändrad fördelning av driftskostnader, finns risken att konsumentintresset åsidosätts. I sammanhanget har FI också uppmärksammat att informationen om den historiska utvecklingen och avkastningen till konsumenterna ofta framstår som bristfällig och inkonsekvent.

¹⁹ En stor del av det kapital som är investerat i fonder i de fondbolag som står under FI:s tillsyn utgörs av konsumenters privat- och pensionssparande. Den 30 juni 2013 hade de fondbolag som står under FI:s tillsyn cirka 1 915 miljarder kronor investerat i sina fonder.

Övriga risker

Sannolikheten för akuta solvensproblem för livförsäkringsföretagen har minskat, men många företag brister fortfarande i sin hantering av marknadsrisker. FI:s beslut om ny diskonteringsränta gör livförsäkringsföretagen mindre känsliga för förändringar i marknadsräntorna. Däremot finns en risk för att en på förhand bestämd diskonteringsränta kan dölja problem i företagen under en längre tid. Handeln med derivat omgärdas av nya regler med bland annat krav på att använda centrala motparter, vilket ger större insyn i derivatmarknaden. Samtidigt ökar koncentrationen av risk till de centrala motparterna, som blir allt viktigare aktörer på de finansiella marknaderna.

LIVFÖRSÄKRINGSFÖRETAGENS HANTERING AV MARKNADSRISKER

Marknadsriskhantering handlar inte bara om kapitalförvaltning och faran med ett överdrivet risktagande. FI har i tidigare rapporter lyft fram problemet med bristande marknadsriskhantering hos livförsäkringsföretagen. Det handlar till exempel om olämpliga värderingsmodeller som inte fångar risken i garantier och optioner. Detta kan leda till att företagen utformar produkter med villkor som inte är långsiktigt hållbara. Till följd av relativt generösa garantier i de finansiella åtagandena uppvisar svenska livförsäkringsföretag ofta en större räntekänslighet än livförsäkringsföretag i flera andra europeiska länder. FI bedömer att ytterligare åtgärder är nödvändiga för att främja marknadsmässig värdering och effektiv riskhantering. Brister i hanteringen riskerar annars att leda till negativa konsekvenser för konsumenterna.

Långvarigt låga räntor och börsoro kan leda till solvensproblem i försäkringsföretag. För att förbättra solvensen och minska risknivån kan företagen tvingas till kortsiktiga portföljförändringar för att uppfylla gällande regler. Det kan förstärka marknadsrörelserna och därmed ytterligare förvärra situationen, så kallad procykliskitet. När företagen säljer tillgångar med högre risk men också högre potentiellt framtida avkastning finns en risk att låg avkastning läses in i portföljen under lång tid framöver. Det drabbar i slutändan konsumenterna som får en lägre avkastning på sitt försäkringskapital än vad som annars hade varit fallet.

Risken för att livförsäkringsföretagen ska agera kortsiktigt och procykliskt har minskat under året. Det är en följd av stigande marknadsräntor, räntegolvet som FI införde förra året och FI:s beslut om en Solvens 2-anpassad diskonteringsräntekurva. Risken för förnyad marknadsoro och en utdragen lågränteperiod kvarstår dock. Vid en längre period av låga räntor och svag börsutveckling kan det, i värsta fall, leda till att företagen inte ens kan stå för sina garanterade åtaganden och därmed hotas av insolvens. Detta beror på att den genomsnittliga avkastningen i portföljen vid fortsatt låga marknadsräntor riskerar att understiga nivån på garantierna i de långsiktiga åtagandena.²⁰ Det kommer dock att visa sig först om fem till tio år.

Genom införandet av en ny, delvis modellbaserad, diskonteringsräntekurva minskar livförsäkringsföretagens känslighet för förändringar i de långa marknadsräntorna. Däremot uppstår en modellrisk eftersom nuvärdesberäkningen av de längsta åtagandena görs med en på förhand

■ Ny modell för diskonteringsränta

FI beslutade den 12 november om nya regler för att beräkna försäkringsföretagens diskonteringsränta (FFFS 2012:23). Reglerna bygger på principerna bakom metoden i Solvens 2, det kommande EU-regelverket för försäkringsbranschen. Företagen ska använda marknadsdata upp till tjugo år samt en fastställd långsiktig ränta. För den svenska diskonteringsräntekurvan är nivån 4,2 procent. Marknadsräntorna ges full vikt upp till tio år. Marknadsräntorna bortom denna löptid fasas ut upp till tjugo år, samtidigt som den långsiktiga räntan fasas in.

Den nya metoden gör att diskonteringsräntan inte blir lika känslig för kortsiktig volatilitet då den kombinerar en marknads- och modellbaserad värdering för åtagandena. De nya reglerna börjar gälla den 31 december 2013.

20 Åtagandenas genomsnittliga löptid är mellan 15 och 20 år.

fastställd långsiktig ränta. Denna ränta är enligt beslutet 4,2 procent, vilket baseras på en långsiktigt förväntad ekonomisk tillväxt och inflation. Eftersom de långa marknadsräntorna under perioder kommer att avvika från den fastställda räntan finns en risk att företagen utvecklar produkter som inte är långsiktigt hållbara och där åtagandena inte kan säkras i de finansiella marknaderna i tillräckligt hög utsträckning. Om marknadsriskhanteringen inte är korrekt, särskilt vid låga räntor, kan eventuella problem döljas under en längre tid och leda till att nödvändiga åtgärder vidtas för sent.

CENTRALA MOTPARTER

Användandet av centrala motparter för handeln av derivatkontrakt (OTC-derivat) som handlas utanför reglerade marknader kommer att bli allt viktigare och de centrala motparterna kommer att få en alltmer central roll i det finansiella systemet. Clearing genom centrala motparter innebär att motpartsrisiker som tidigare varit svåra att överblicka och bedöma koncentreras till ett företag. Syftet med central motparts-clearing är att synliggöra motpartsrisiker i OTC-derivatmarknaden och att underlätta riskhanteringen av derivatkontrakten. Clearingskyldigheten, som förväntas träda i kraft inom EU 2014, innebär en skyldighet att använda centrala motparter. Det gör att samtliga aktörer som handlar med derivat, däribland svenska aktörer, kommer att få ökade exponeringar mot såväl svenska som utländska centrala motparter.

Övergången från att hantera riskerna i derivatkontrakt bilateralt mellan motparterna till en centraliserad hantering genom clearing hos en central motpart har många fördelar. Men det innebär även att riskerna koncentreras till den centrala motparten och skapar ett beroende mellan de deltagande aktörerna. Förluster eller fördröjda leveranser hos en deltagare kan sprida sig till andra deltagare på ett oförutsägbart sätt och få följdkonsekvenser i det finansiella systemet. En central motpart förutsätts dock ha robusta system och resurser för att kunna hantera de förluster och krav på likviditet som uppstår. En central motpart ska klara en situation där de exponeringsmässigt två största medlemmarna fallerar. Genom att kontinuerligt marknadsvärdera sina exponeringar, fortlöpande ta in likvida säkerheter, ha tillgång till förfinansierade medel i form av eget kapital och bidrag från deltagarna till en förlustdelningsfond, ska ett skydd mot förluster finnas. Med tillgång till likvida säkerheter med hög kvalitet och andra likvida resurser ska man ha en beredskap för att tidigt infria sina åtaganden. Om de centrala motparterna i konkurrens om medlemmar ställer för låga krav på marginalsäkerheter vid normala marknadsförhållanden och försöker kompensera detta med kraftiga höjningar av säkerhetskraven vid stressade marknadslägen kan det, dels vara svårt att få in säkerheterna, dels leda till förstärkta marknadsrörelser.

Det är även av stor vikt att upprätta tydliga och trovärdiga regelverk för hur centrala motparter ska avvecklas eller omstruktureras vid händelse av insolvens. Centrala motparter har på förhand bestämda handlingsplaner för att hantera förluster upp till en viss nivå. I en situation där dessa resurser inte räcker bör det finnas en plan för återhämtning eller en ordnad avveckling av verksamheten så att störningarna för det finansiella systemet blir så förutsägbara som möjligt. Arbetet med sådana planer pågår för närvarande både hos de centrala motparterna och i europeiskt regleringsarbete.

Utan sådana regler är risken stor att en ökad osäkerhet kring en central motpart kan skapa omfattande störningar på derivatmarknaden. Eftersom derivatmarknaden utgör en central del av finansiella företags likviditets- och riskhantering kan störningar på den marknaden få stora effekter för hela det finansiella systemet och i förlängningen även för ekonomin som helhet.

European Market Infrastructure Regulation (EMIR)

Den 16 augusti 2012 trädde Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 av den 4 juli 2012 om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister i kraft. Förordningen är direkt tillämplig i alla medlemsstater. Den syftar till att minska riskerna i handeln med OTC-derivat. Förordningen innehåller bland annat regler om obligatorisk clearing via central motpart av OTC-derivat som förklarats lämpliga för clearing, krav på rapportering av derivatkontrakt till transaktionsregister samt auktorisation av centrala motparter och registrering av transaktionsregister.

DIAGRAM 15. ÄRENDE OM SNABBLÅN HOS KRONOFOGDEN (1 000-tal)

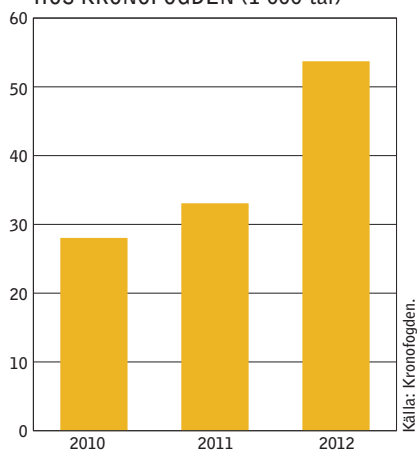
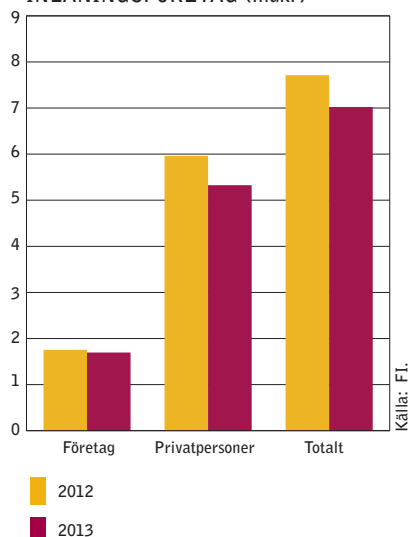

DIAGRAM 16. INLÅNING HOS INLÅNINGSFÖRETAG (mdkr)

Tre företag avregistrerades under 2012–2013. De finns inte med i statistiken. I september 2013 fanns 23 inlåningsföretag.

SNABBLÅN OCH INLÅNINGSFÖRETAG

Företag som ger snabblån står i nuläget inte under FI:s tillsyn.

Snabblån och SMS-lån kan vara förknippade med höga kostnader för individen och allt fler ärenden som hamnar hos Kronofogden är kopplade till sådana lån. Mellan 2010 och 2012 nästan dubblerades antalet ärenden (diagram 15). Det kan få långsiktiga konsekvenser för de som drabbas. Det gäller särskilt unga konsumenter som kan få svårt att få ett hyreskontrakt eller ett bolån i framtiden. FI anser att det ska krävas tillstånd för de företag som ger snabblån. Ett förslag på detta är under utredning av regeringen. Den skyldighet för snabblåneföretagen att registrera sig hos FI som finns i dag är vilseledande. Att snabblåneföretagen är registrerade kan uppfattas som att de står under samma tillsyn som tillståndspliktiga företag, vilket inte är fallet.

Inlåningsföretag har inte samma krav på att hålla kapital, som till exempel en bank eller ett kreditmarknadsföretag.

Inlåningsföretag²¹ omfattas inte heller av den statliga insättningsgarantin.²² Det innebär att konsumenter riskerar att förlora sina insatta pengar om inlåningsföretaget går i konkurs. FI har observerat fall där tillståndskravet i lagen om bank- och finansieringsrörelse kringgås genom att företag har inlåningsverksamhet i ett företag och utlåningsverksamhet i ett annat.

Dessa företag erbjuder ett antal tjänster som liknar de som de kan få hos en bank- eller ett kreditmarknadsföretag. Samtidigt utsätts konsumenter för risker som de har svårt att ta ställning till. FI anser att inlåning av konsumentskyddsskäl endast ska få tas emot av företag som har tillstånd som bank- eller kreditmarknadsbolag. På så sätt skulle högre krav på verksamheten kunna ställas och FI skulle därmed ha större möjligheter att ingripa mot företag som inte uppfyller kraven. Dessutom skulle konsumenter som lånar ut sina pengar skyddas av den statliga insättningsgarantin.

21 Företag och föreningar som endast är registrerade enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet.

22 Insättningsgarantin uppgår till 100 000 euro, vilket motsvarar ca 870 000 svenska kronor.

INTERN STYRNING OCH KONTROLL

Allt fler företag har ansökt om att få bli kreditmarknadsföretag eller bank, och deras affärsmodell bygger på att finansiera verksamheten genom inlåning från allmänheten som täcks av den statliga insättningsgarantin.

Företagen betalar en avgift för insättningsgarantin, men den är inte relaterad till den risk som företagen utgör för garantisystemet. Inlåningen till den här typen av företag har ökat kraftigt de senaste åren, men den motsvarar fortfarande endast 1,3 procent av den totala inlåningen (diagram 17).

För att locka till sig inlåning erbjuder de en högre inlåningsränta än sina konkurrenter. För att ändå få hög lönsamhet innebär det att utlåningen måste ske till höga räntor, och ofta till kreditsvaga låntagare. Om ett företag inte längre kan attrahera inlåning från allmänheten kan de få mycket svårt att finansiera sin verksamhet. De kan då hamna i likviditetsproblem och får svårt att överleva. Andra företag med liknande affärsidé kan då också få problem. Det kan i sin tur skada förtroendet för finanssektorn.

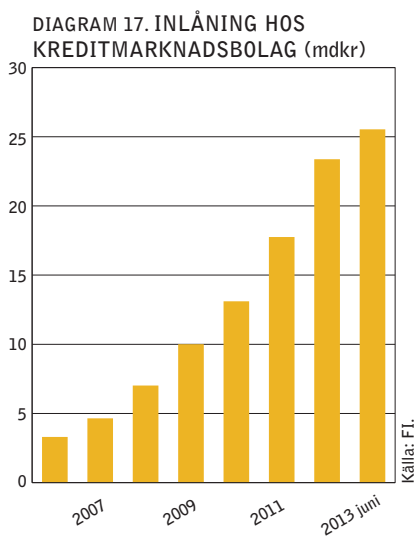
En risk som FI har pekat på tidigare är finansiella företag som har svaga styrelser och brister i de interna kontrollfunktionerna.

Bristerna i intern styrning och kontroll yttrar sig på olika sätt i olika organisationer och mognadsgraden i företagen som uppvisar brister skiftar. Styrelser prioriterar inte alltid interna kontrollfunktioner.²³ De har inte heller alltid den nödvändiga insikten för att efterfråga tillräckliga beslutsunderlag och uppföljningar. Styrelsen får därmed inte tillräcklig information om företagets riskexponering och riskhantering. Detta leder i sin tur till att nödvändiga åtgärder för att minska riskerna inte vidtas eller vidtas för sent.

Vissa styrelser ger inte förutsättningar för en effektiv organisation med tydlig ansvarsfördelning mellan affärssidans riskhantering och riskkontrollfunktionens kontroll av riskhanteringen. I de fallen ges inte kontrollfunktionerna tillräcklig bemanning, tillräckligt systemstöd eller tillräcklig tillgång till den information som behövs för att utföra ett effektivt arbete.

En annan risk inom området intern styrning och kontroll är att företag som står under FI:s tillsyn i allt högre utsträckning lägger ut uppdraget som regelefterlevnadsfunktion till konsultföretag. Konsultföretagen har ofta otillräcklig kunskap om det specifika företaget. Det beror på att större delen av uppdraget vanligtvis inte utförs på plats hos uppdragsgivaren, utan hos konsultföretaget, och att många konsultföretag har ett stort antal liknande uppdrag hos företagen under FI:s tillsyn.

Eftersom konsultföretagen ofta debiterar per timme finns det skäl för de finansiella företagen att tveka att kontakta konsultföretagen när det uppstår regelverksfrågor i den dagliga verksamheten. Det finns även en risk för att en ökad användning av konsultföretag leder till att företagen inte har tillräcklig kunskap internt om de regelverk som styr deras verksamhet. Detta kan leda till att företagen inte har förmåga att i tillräcklig utsträckning följa upp konsultföretagens arbete. Denna trend ökar risken för att regelöverträdelser inte upptäcks och åtgärdas av företagen.

23 Riskkontrollfunktion, regelefterlevnadsfunktion och internrevision.

INTERNA MODELLER

Enligt det gällande kapitaltäckningsregelverket kan banker få tillstånd att mäta och kapitaltäcka kreditrisk med en intern riskklassificeringsmetod (IRK). De interna modellerna ska säkerställa att riskklassificeringen av bankernas exponeringar blir mer rättvisande än under schablonregelverket.

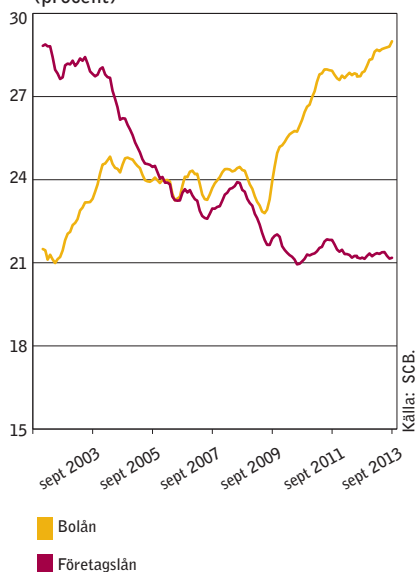
Metoden med interna modeller har dock visat sig ha vissa begränsningar som bidragit till att bankernas riskvikter, och därmed kapitalkrav, sjunkit de senaste åren. Sjunkande riskvikter innebär, allt annat lika, att kapitaltäckningskraven som bankerna måste uppfylla minskar i samma utsträckning.²⁴ Blir riskvikterna alltför låga kan det resultera i att de inte längre återspeglar risken i de underliggande portföljerna och bankernas kapital riskerar då att vara för litet.

Kapitalkrav under schablonmetod respektive IRK

Banker kan mäta risken i sina kreditportföljer antingen med den så kallade schablonmetoden eller med hjälp av en metod med interna modeller. Båda dessa metoder syftar till att bestämma storleken på det kapital som bankerna ska hålla för att täcka sina risker. Med schablonmetoden framgår det av gällande regelverk hur höga riskvikter som gäller för de olika exponeringarna, medan under IRK är det, efter godkännande av FI, bankernas egna modeller som bestämmer riskvikten för exponeringarna. Riskvikterna används sedan till att bestämma storleken på bankens riskvägda tillgångar, och utifrån det kapitalkravet för kreditrisker.

Lägre riskvikter får stort genomslag på kapitalkravet. Säg att en bank har en kreditportfölj med exponeringar om totalt 100. Under schablonmetoden har denna portfölj enligt vissa principer en genomsnittlig riskvikt på 75 procent. Riskvägda tillgångar i institutet blir då $100 \cdot 0,75 = 75$. Enligt regelverket ska kapitalkravet för kreditrisker uppgå till minst 8 procent av de riskvägda tillgångarna. Bankens kapitalkrav blir således $0,08 \cdot 75 = 6$. Om banken i stället har tillstånd att använda IRK för samma portfölj, och modellerna ger en genomsnittlig riskvikt för portföljen om 50 procent, blir kapitalkravet i stället, allt annat lika, $100 \cdot 0,50 \cdot 0,08 = 4$.

DIAGRAM 18. BOLÅN OCH FÖRETAGSLÅN SOM ANDEL AV UTLÅNING (procent)

Sedan 2006 har riskvikterna för de fyra storbankernas totala kreditportföljer sjunkit med i genomsnitt 42 procent. Huvudanledningen till att riskvikterna sjunkit är att bankerna successivt har gått över till att använda interna modeller för att mäta kreditrisk. Riskvikterna för två av de fyra storbankerna sjönk med cirka 20 procentenheter mellan slutet av 2006 och början av 2009. Under den perioden började bankerna använda interna modeller för större delen av sina portföljer (tabell 4).

Sammansättningen av bankernas balansräkningar har också förändrats över åren (diagram 18). Andelen bolån, i förhållande till företagsutlåning, steg under 2009 och 2010. Att balansräkningen omfattar en större andel tillgångar med lägre risk har varit en stor anledning till att de genomsnittliga riskvikterna minskat hos bankerna. Sedan 2009 har bankerna också fått tillstånd att använda interna modeller för ytterligare delar av sin verksamhet. De har även efter hand ändrat i modellernas uppbyggnad och kalibrering. Dessa förändringar har gjorts inom ramen för vad regelverket tillåter, men har bidragit till att ytterligare minska riskvikterna för samtliga storbanker.

24 Det förutsätter att andra begränsningar som bruttosoliditetsmått eller Basel 1-golvet inte är bindande.

TABELL 4. Storbankernas genomsnittliga riskvikter för deras totala kreditportföljer 2006-2013 och genomsnittlig användningsgrad av interna modeller, riskvikter och andel i procent

År	Nordea	SHB	SEB	Swedbank	% IRK
2006	46	54	58	61	0
2009	45	35	48	40	79
2013	36	21	32	26	81

Källa: FI

Det finns två huvudsakliga problem med interna modeller utifrån ett stabilitetsperspektiv. För det första kan det finnas brister i hur modellerna är uppbyggda, både vad gäller val av metod och vilka data som modellerna baseras på. Den risken minimeras genom att FI prövar alla nya IRK-modeller och större förändringar av de befintliga modellerna för att se att de resulterar i en rättvisande riskklassificering. Även om bankerna inte använder sig av modellantaganden som strider mot regelverket, har de starka incitament att använda antaganden som resulterar i låga riskvikter och därmed sänkta kapitalbehov.

För det andra bygger modellerna på antagandet att framtida risker kan förutsägas utifrån historiska data. Även långa tidsserier kan vara missvisande om det har inträffat strukturella förändringar som inte speglas i dessa. Eftersom framåtblickande element i regel inte byggs in i modellerna fångas heller inte potentiella nya framtida risker. FI har begränsade möjligheter att genom modellprövningar säkerställa att riskmätningen tar höjd för kommande ekonomiska situationer. I sådana fall kan risken minimeras genom riktade insatser i form av nya regler. Exempelvis införde FI under våren 2013 ett riskviktsgolvt för svenska bolån för att motverka att riskvikterna skulle bli för låga för den underliggande risken.

Även för företagsportföljerna har de svenska storbankerna lägre riskvikter än många europeiska motsvarigheter, till följd av att förlusterna under finanskrisen var lägre i Sverige än i andra länder. Modellerna är dock bakåtblickande och riskvikterna motsvarar därför inte nödvändigtvis framtida risker. FI följer även utvecklingen av riskvikterna för företagsexponeringar och deltar i det arbete som pågår internationellt för att utreda behovet av fortsatta golvregler eller andra typer av begränsningar av riskvikterna.

Finansinspektionens expertpanel

Enligt årets panel är riskerna i världsekonomin något mindre fokuserade på den europeiska skuldcrisen, även om stora, framför allt politiska, risker kvarstår. Panelen ser även en möjlig risk med utvecklingen i tillväxtländerna där tillväxten haltar och de finansiella marknaderna kan påverkas negativt av minskade centralbanksstimulanser. Panelen består i år av Viral Acharya (New York University), Douglas W Diamond (University of Chicago), Albert S Kyle (University of Maryland) och Marco Pagano (University of Naples Federico II).

Finansinspektionen (FI) vänder sig i varje riskrapport till en grupp framstående ekonomiska forskare. De ger sin bedömning av makroekonomin och hur utvecklingen har varit i det internationella finansiella systemet. De lyfter också fram de största riskerna de ser framöver för den ekonomiska utvecklingen i Europa och övriga världen.

BETYDANDE EKONOMISKA TENDENSER OCH RISKER

- Vad ser ni som de främsta makroekonomiska riskerna under de närmaste tolv månaderna vad gäller påverkan på det finansiella systemet?
- Vilka är de största riskerna inom EU? Hur stor är sannolikheten att något land lämnar eurosamarbetet?
- Hur bedömer ni Federal Reserves planer på att trappa ner sina tillgångsköp? Vilka effekter tror ni att detta kan få på dels den amerikanska ekonomin och dels övriga världen?
- Anser ni att det behövs ytterligare åtgärder från centralbanker? Vilka verktyg anser ni i så fall finns kvar i centralbankernas verktyglåda för att stödja den ekonomiska utvecklingen?

Tidigare år har expertpanelen varit enig om att de största makroekonomiska riskerna varit kopplade till skuldcrisen i Europa. I år är dock panelen något mer splittrad och lyfter fram risker även på andra håll. Oron över utvecklingen i Europa är dock fortfarande stor. Panelen pekar främst på olika politiska risker. Dessa är kopplade dels till en politisk oförmåga att ta itu med nödvändiga strukturreformer i de skuldtyngda länderna, dels svårigheterna med att få en välfungerande bankunion på plats inom EU. Delar av panelen ser fortfarande en viss risk för att något land kan komma att lämna eurosamarbetet framöver. Precis som förra året nämns Grekland och Tyskland som potentiella länder som kan lämna samarbetet.

Utöver riskerna i Europa handlar de övriga riskerna främst om möjliga negativa effekter till följd av en eventuell nedtrappning av de månadliga tillgångsköp som den amerikanska centralbanken Federal Reserve (Fed) gjort sedan hösten 2012. Enligt de flesta i panelen är den främsta risken med en nedtrappning att tillväxtländer får problem kopplade till stora utflöden av kapital. Detta kan skapa instabilitet på de finansiella marknaderna och tvinga fram en överdrivet strikt penningpolitik för att försvara ländernas valutor. Sammantaget riskerar det att drabba dessa länders banker och ekonomiska tillväxt negativt. Dessa problem kan sprida sig även till andra länder. En paneldeltagare menar dock att sannolikheten för att dessa risker materialiseras troligtvis är överdriven.

Beträffande effekterna på den amerikanska ekonomin av Feds eventuella nedtrappning menar paneldeltagarna att det finns en risk för att landets återhämtning kommer av sig. Panelen menar dock att risken är relativt liten, dels eftersom nedtrappningen endast kommer att ske när återhämtningen bedöms vara tillräckligt stark, dels eftersom centralbanken lovat att hålla styrrentan runt noll under en lång tid framöver. Någon menar dessutom att minskade stimulanser skulle vara bra för stabiliteten eftersom det extremt låga ränteläget gjort att investerare sökt sig till mer riskfyllda investeringar i jakt på avkastning.

Panelen menar överlag att centralbankernas stimulanser har varit ett stöd för återhämtningen. Däremot kvarstår utmaningen med att återuppbygga förtroendet för de finansiella marknaderna, och då framför allt förtroendet för bankerna i Europa. En paneldeltagare menar att ett viktigt led i detta är ECB:s översyn av de europeiska bankernas balansräkningar som ska vara färdig under 2014.²⁵

RISKER FÖR SPECIFIKA SEKTORER

- Hur långt har banker och andra finansiella företag kommit i sin återhämtning sedan förra riskrapporten, enligt er åsikt?
- Anser ni att farhågorna för risker kopplade till det låga ränteläget har realiserats? Hur ser ni på riskerna kopplade till det låga ränteläget framöver?
- Vilka sektorer anser ni kommer att vara mest sårbara under de närmaste tolv månaderna?

Panelen är överlag överens om att banksektorn i USA och i delar av norra Europa har kommit en bit på vägen för att öka sin motståndskraft genom att öka sitt kapital. De påpekar dock att mer kvarstår att göra. De är även överens om att Sydeuropas banker ser sämre ut, och att det troligen fortfarande finns stora förluster som ännu inte uppdragats i dessa banker. Någon paneldeltagare uttrycker även en oro för att banker i tillväxtländer, och då framför allt i Kina, ser sårbara ut och kan få problem att hantera en lägre tillväxt eller ogynnsamma marknadsrörelser framöver.

Många i panelen påpekar att det låga ränteläget som skapats av omfattande centralbanksstimulanser har haft betydande effekter på de finansiella marknaderna. Detta har främst synts genom ökade investeringar i tillgångar med större risk. Till följd av förväntningar på minskade stimulanser framöver har redan en viss priskorrektion ägt rum, men några paneldeltagare menar att stora prisrörelser fortfarande kan ske framöver. Enskilda paneldeltagare menar även att det låga ränteläget skapar inflationsrisker på längre sikt. Minskade stimulanser, som höjer längre räntor i ett läge där korta räntor fortsatt hålls väldigt låga, kan leda till ökade likviditetsrisker i det finansiella systemet.

ÖNSKVÄRDA OCH FÖRVÄNTADE LAGÄNDRINGAR OCH MYNDIGHETSÅTGÄRDER

- Anser ni att de nya och högre kapital- och likviditetskraven är tillräckliga? Finns det behov av att höja kraven ytterligare? Är förslaget om ett krav på bruttosoliditet tillräckligt? Behövs andra striktare regler?

25 Översynen benämns internationellt som "Asset Quality Review".

■ Vilka makrotillsynsverktyg är enligt er viktigast att implementera?

När det kommer till finansiell reglering menar panelen att de högre kapital- och likviditetsreglerna varit nödvändiga. Många påpekar dock betydelsen av att anpassningen till dem sker snabbt, framför allt när det gäller att uppnå en högre kapitalnivå. Några av deltagarna menar vidare att det vore önskvärt att göra kapital- och likviditetsregler mera sammankopplade eftersom de solvens- och likviditetsrisker de syftar till att motverka i stor utsträckning påverkar varandra. De finansiella företag som är minst stabila i fråga om kapital kan förväntas få störst problem med refinansiering om osäkerheten ökar. Angående bruttosoliditetskrav är paneldeltagarna av olika uppfattning. Någon menar att det är ett steg i fel riktning, bort från sammankopplade kapital- och likviditetsregler, medan en annan menar att det är ett bra komplement för att minska betydelsen av bankernas riskviktsberäkningar.

När det gäller makrotillsyn föreslår panelen olika typer av verktyg. Flera i panelen anser att ett välfungerande regelverk för avveckling av krisande banker skulle ha stor betydelse för stabiliteten. Enligt en paneldeltagare är en kontracyklisk finans- och penningpolitik som stöd till den finansiella regleringen en annan betydelsefull faktor. En annan deltagare menar att resultaten från väl avvägda stresstest kan utgöra en viktig signal både för aktörer på de finansiella marknaderna och för övervakande myndigheter. Slutligen menar en paneldeltagare att fokus bör ligga på att se till att kapitalnivåerna är tillräckliga och att andra kontracykliska eller indikativa verktyg är av mindre betydelse.

Ordlista

Baselkommittén/Baselregelverket Den kommitté som förhandlar kring regelverket för banker och kreditinstitut som ska gälla internationellt. Exempel på överenskommelser är kapitalkrav och likviditetsreservkrav för kreditinstitut och krav på kreditinstitut att publicera information. Första regelverket skapades 1988 och kallades Basel 1. Basel 3 ska införas i EU under 2014.

Central motpart En aktör som agerar mellanhand mellan köpare och säljare i hanteringen av en värdepapperstransaktion. Vid central motparts-clearing ersätts det ursprungliga kontraktet mellan köpare och säljare av två kontrakt med den centrala motparten. Därmed har de ursprungliga motparterna i affären inte längre någon risk mot varandra, utan i stället mot den centrala motparten. På engelska central counterparty (CCP).

Derivatinstrument Finansiella kontrakt som är kopplade till händelser eller förutsättningar vid en specifik tidpunkt eller tidsperiod i framtiden. Värdet på ett derivatinstrument är kopplat till värdet på underliggande tillgång. Derivat omfördelar risk och kan därför användas både för att öka eller minska investerarnas riskexponering. Exempel på derivatinstrument är optioner, terminer och swappar.

Finansinspektionens allmänna råd och föreskrifter (FFFS) Regler som kompletterar de lagar och förordningar som i grunden styr finansiell verksamhet. Föreskrifter är bindande medan allmänna råd fungerar som vägledning.

Handelsplats Marknad för handel med finansiella instrument, exempelvis värdepappersföretag som organiserar handel, börser eller handelsplattformar. Kallas också marknadsplats.

IMD (Insurance Mediation Directive) Försäkringsförmedlardirektivet, EU-direktiv om försäkringsförmedling.

Kapitaltäckning Ett mått på hur stort buffertkapital som en bank har för att klara kommande förluster.

Kapitalkrav Enligt reglerna om kapitaltäckning kopplas kapitalkravet till bankens nuvarande och framtida riskprofil, egen riskmätning samt bedömning av riskkapitalbehov. För försäkringsföretag benämns kapitalkravet solvensmarginal.

Kontracyklisk kapitalbuffert Innebär att bankerna åläggs att ha mer eget kapital i perioder när systemriskerna byggs upp, särskilt till följd av hög kredittillväxt. Under perioder då det finansiella systemet är under press sänks bufferten eller tas bort helt och då kan bankerna tillgodogöra sig kapitalet. Syftet med den kontracykliska kapitalbufferten är att minska att systemriskerna byggs upp i ekonomiska uppgångsfaser samtidigt som kreditutförelsen kan bibehållas under sämre tider.

Kärnprimärkapital Primärkapitalet (som främst består av eget kapital och uppärbetad vinst i bolaget) med avdrag för kapitaltillskott och reserver som får ingå i kapitalbasen och som primärt kapital enligt 3 kap. 4 § lagen (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Kärnprimärkapitalrelation Relation mellan kärnprimärkapital och riskvägda tillgångar.

LCR (Liquidity Coverage Ratio) På svenska likviditetstäckningsgrad. Ett kortfristigt likviditetsmått som mäter en banks förmåga att hantera ett stressat nettoutflöde av likviditet under 30 dagar.

Löptid Tidsperiod som återstår till utbetalning av en skuld eller förfall för

en obligation.

Marknadsfinansiering När ett land, en bank eller ett företag lånar pengar genom att ge ut olika typer av värdepapper på kapitalmarknaderna.

Mifid (Markets in Financial Instruments Directive) EU-direktiv om marknader för finansiella instrument. Innehåller bland annat regler om handelsplatsers verksamhet och krav på transparens för värdepapperstransaktioner.

Obligation Räntebärande värdepapper som kan ges ut av stater, kommuner, kreditmarknadsföretag, hypoteksbolag och större företag. Obligationer har en löptid på minst ett år och dess nominella belopp återbetalas när löptiden har gått ut. Under tiden får obligationsinnehavaren oftast utbetalningar i form av räntor. Obligationer som ges ut av företag kallas företagsobligationer och är ett alternativ till finansiering genom till exempel banklån.

Option En typ av derivatinstrument där den som utfärdat optionen åtar sig att vid en bestämd framtida tidpunkt köpa något från, eller sälja något till, innehavaren av optionen. Innehavaren har rätten, men inte skyldigheten, att utnyttja optionen.

OTC (Over the Counter) Den handel som sker direkt mellan en köpare och säljare, men utanför en marknadsplats. OTC-derivat är derivat som handlas mellan två parter utan att gå genom en marknadsplats och som har helt eller delvis dold orderinformation.

Risker:

Kreditrisk Risken att en låntagare inte fullgör sina förpliktelser.

Likviditetsrisk Risken att inte kunna klara sina betalningsförpliktelser på grund av brist på likviditet.

Marknadsrisk Risken för förlust till följd av en ofördelaktig utveckling på de finansiella marknaderna för huvudsakligen räntor, aktier och valutor.

Motpartsrisk Risken för att motparten i ett avtal inte kan fullgöra sina åtaganden och förpliktelser.

Riskviktsgolvet på bolån Innebär att FI ålägger bankerna att använda en minsta nivå på de procentsatser bankerna använder när de bedömer risker i bostadsutlåningen.

Riskvägda tillgångar Om man räknar samman värdet på en banks alla tillgångar och viktar risken i dessa enligt vissa procentsatser, får man fram ett värde på de riskvägda tillgångarna i banken. Procentsatserna som används i beräkningen kallas riskvikter.

Säkerställda obligationer Obligationer utgivna av kreditinstitut, för vilka det krävs ett särskilt tillstånd att emittera. Om institutet går i konkurs har innehavarna av obligationerna en särskild förtur till en säkerhetsmassa bestående främst av bostadslån.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon 08-787 80 00
Fax 08-24 13 35
finansinspektionen@fi.se

www.fi.se